

Biuletyn Informacji Publicznej Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego

Adres artykułu: <https://bip.sggw.edu.pl/arttykul/niesamowite-ptaki-krakowate>

Niesamowite ptaki krakowate

Gawron, wrona siwa, kruk i kawka. Często ze sobą mylone choć różnią się znacznie. Niesamowicie inteligentne, intrygujące i piękne. O ptakach opowiedziała dr hab. Monika Łukasiewicz-Mierzejewska, prof. SGGW z Katedry Hodowli Zwierząt Instytutu Nauk o Zwierzętach Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie wraz z doktorantkami - mgr inż. Wiktoria Kościów oraz mgr inż. Emilią Lisiecką.

Ptaki krukowate

Ptaki krukowate (*Corvidae*) to grupa inteligentnych i fascynujących ptaków, które można spotkać w Polsce. Wśród nich wyróżniamy m.in. gawrony, wrony siwe, kruki oraz kawki. Mimo że często są mylone, różnią się od siebie wyglądem, zachowaniem i miejscem bytowania. W poniższym artykule omówimy te różnice oraz przyjrzymy się

ich inteligencji, pożywieniu, ochronie i ciekawostkom związanym z tymi ptakami.

1. Wygląd

- Gawron (*Corvus frugilegus*) – Jest to ptak o czarnym upierzeniu z metalicznym połyskiem. Jego cechą charakterystyczną jest biały, nagi dziób u dorosłych osobników, co odróżnia go od innych krukowatych. Gawrony są nieco mniejsze od wron, osiągają długość do 50 cm.

Wrona siwa

Corvus cornix

- Wrona siwa (*Corvus cornix*) – Wrony siwe mają dwukolorowe upierzenie – tułów jest szary, a skrzydła, głowa i ogon są czarne. W porównaniu do gawrona, wrona jest bardziej kontrastowa, co ułatwia jej rozpoznanie.

Wrona siwa

Corvus cornix

- Kruk (*Corvus corax*) – Największy przedstawiciel krukowatych, długość ciała kruka może sięgać nawet 70 cm. Charakteryzuje się masywnym dziobem i czarnym, lśniącym upierzeniem. Ma klinowaty ogon, który widoczny jest w locie.

Kawka

Corvus monedula

spód skrzydeł
jednolicie szary

kawka z aberracją barwną
progresywne siwienie

czarna maska
szara głowa

nozdrza zakryte
piórami

czarne upierzenie

brązowa tęcza
młodej kawki

jasna tęcza
dorosłej kawki

Canva.com

- Kawka (*Coloeus monedula*) – Kawki są najmniejsze z tej grupy, mają około 35 cm długości. Wyróżniają się szaro-czarnym upierzeniem oraz jasnym, niemal srebrzystym karkiem. Ich oczy są jasnoniebieskie, co jest nietypowe u ptaków krukowatych.

2. Zachowanie i inteligencja

Ptaki krukowate uchodzą za jedne z najbardziej inteligentnych zwierząt na świecie. Posiadają zdolność rozwiązywania skomplikowanych problemów oraz używania narzędzi. Na przykład, kruki potrafią wykorzystywać patyki do wydobywania pożywienia, a kawki i gawrony obserwują zachowanie ludzi, aby korzystać z odpadków w miastach. Wrony siwe są znane z tworzenia skomplikowanych relacji społecznych. Badania wykazały, że potrafią zapamiętywać twarze ludzi, którzy stanowią dla nich zagrożenie, i ostrzegać przed nimi inne osobniki.

Mówiąc o inteligencji wśród krukowatych, po pierwsze należy zastanowić się, czym w świecie zwierząt jest owa „inteligencja”. Za jej podstawową funkcję możemy uznać wykształcanie elastycznych zachowań adaptacyjnych, które umożliwiają zwierzęciu dostosowanie się do złożonego i ciągle zmieniającego się środowiska. Wśród krukowatych jesteśmy w stanie zaobserwować zachowania, które jeszcze do nie tak dawna przypisywane były tylko człowiekowi. Ptaki te są w stanie odtwarzać w pamięci konkretne wydarzenia z przeszłości, współpracować przy rozwiązywaniu problemów, czy też wytwarzać i wykorzystywać narzędzia do pozyskania pokarmu. Co ciekawe, jako takie narzędzia mogą być używane również przedmioty wytworzone przez człowieka. Dla przykładu, gawrony są w stanie zaginać metalowe druciki tworząc haczyki, którymi łatwo sięgają do normalnie niedostępnego pożywienia. Dzięki zaawansowanym funkcjom poznawczym, krukowate są w stanie zapamiętywać i wykorzystywać własne doświadczenia w celu przewidywania zachowania innych

osobników. W okresie godowym, samce niektórych gatunków starają się zaimponować swojej potencjalnej partnerce poprzez oferowanie jej prezentów w postaci pokarmu. Ptaki, podobnie jak i ludzie nie lubią monotonnej diety, dlatego samce starają się wyszukiwać pokarm zróżnicowany, przewidując, że w ten sposób bardziej zyskają w oczach samicy.

Większość krukowatych żyje w silnie zorganizowanych i zhierarchizowanych grupach społecznych. Bezpośrednio przełożyło się to na ewolucyjne wykształcenie niezwykle rozwiniętego wzorca zachowań, który wyróżnia krukowate na tle innych grup ptaków. Życie w grupie wymaga zdolności wzajemnego rozpoznawania się. Badania na krukach pozwoliły udowodnić, że zwierzęta te posiadają pamięć długotrwałą jeżeli chodzi o interakcje społeczne, dzięki czemu są w stanie rozpoznawać znajome osobniki swojego gatunku nawet po ponad 3 latach od rozstania. Krukowate stosunkowo długo pozostają pod opieką rodziców, co daje im możliwość dłuższej nauki i lepszego przystosowania. Młode osobniki, często można zaobserwować, wykazują zachowania typowe dla zabawy. Ptaki ganiają się wzajemnie, manipulują obiektami takimi jak gałązki oraz kamienie, czy też ześlizgują się po płaskich powierzchniach. Takie zabawy pozwalają na naukę, rozładowanie napięcia w grupie oraz bezkonfliktowe ustalanie hierarchii. Sam sposób komunikacji krukowatych jest również bardzo kompleksowy. Ptaki te porozumiewają się zarówno za pomocą komunikacji werbalnej, wykorzystując do tego rozbudowane sygnały dźwiękowe, jak i komunikacji niewerbalnej, posługując się szeregiem gestów czy odczytując mowę ciała innych członków grupy.

Ptaki krukowate są bardzo towarzyskie i często tworzą skomplikowane struktury społeczne. Kruki, na przykład, żyją w parach lub grupach rodzinnych, ale też łączą się w większe stada. Potrafią się nawzajem wspierać, ostrzegać przed niebezpieczeństwem, a nawet dzielić się jedzeniem. Znane są przypadki, w których krukowate „karzą” osobniki, które nie współpracują lub oszukują, co pokazuje, jak ważna jest dla nich kooperacja.

3. Pożywienie

Ptaki krukowate są wszystkożerne. Ich dieta składa się z owadów, padliny, małych ssaków, a także owoców, ziaren i odpadków. W miastach ptaki te często żywią się resztkami jedzenia wyrzucanymi przez ludzi. Gawrony i kawki, jako ptaki stadne, mogą współpracować przy zdobywaniu pokarmu, np. wspólnie rozszarpując padlinę lub grzebiąc w śmietnikach.

4. Bytowanie i występowanie

- Gawrony preferują tereny otwarte, pola uprawne oraz obrzeża miast. Budują gniazda na drzewach w koloniach.
- Wrony siwe są częściej spotykane na obszarach wiejskich, ale można je również zauważyć w parkach i na terenach miejskich.
- Kruki preferują tereny leśne, górzyste lub odludne obszary. Są ptakami terytorialnymi i rzadziej spotyka się je w dużych miastach.
- Kawki chętnie osiedlają się w miastach, zakładając gniazda w szczelinach budynków, kominach czy dziuplach drzew. Występują również na terenach wiejskich, często w towarzystwie gawronów.

5. Skąd się wzięły i czy są pod ochroną?

Ptaki krukowate od wieków są obecne na terenie Europy, w tym Polski. Ich populacje na przestrzeni lat ulegały zmianom, jednak dzięki przystosowaniu do życia w środowisku miejskim, obecnie są stosunkowo liczne. W Polsce wszystkie wymienione gatunki podlegają ochronie prawnej, co oznacza, że nie można ich niepokoić, niszczyć gniazd ani zabijać.

- Status prawny ochrony ptaków krukowatych w Polsce

W Polsce ochrona ptaków krukowatych jest regulowana przez ustawę o ochronie przyrody oraz rozporządzenia dotyczące ochrony gatunkowej zwierząt. Większość gatunków krukowatych, takich jak kruk (*Corvus corax*), jest objęta ochroną częściową, co oznacza, że mogą być one chronione w wybranych okresach lub na wybranych terenach. Inne gatunki, takie jak wrona siwa (*Corvus cornix*) czy sroka (*Pica pica*), nie są objęte pełną ochroną, co wynika z ich licznej populacji i możliwości występowania szkód w rolnictwie.

6. Jak je odróżnić?

Ptaki krukowate (*Corvidae*) są bardzo powszechnie ze sobą mylone, głównie ze względu na podobieństwo w wyglądzie i ubarwieniu. Jest to jednak mylne wrażenie, ponieważ zapamiętując kilka podstawowych różnic, z dużą łatwością można poprawnie zidentyfikować te gatunki. Przede wszystkim, ptaki te zdecydowanie różnią się rozmiarami. Największym z grupy zdecydowanie jest kruk, który może osiągnąć masę ciała nawet 1,5 kg. Aż trzykrotnie mniejsze są wrony siwe oraz gawrony, natomiast kawka to najmniejszy ptak, osiągający zaledwie do 300 g.

Problemów nie sprawia raczej rozpoznanie wrony siwej, która posiada dwukolorowe upierzenie. Charakterystyczny szary korpus z czarnymi skrzydłami, ogonem i głową

jest nie do pomylenia z żadnym innym gatunkiem. Bardzo łatwo zauważyć też różnice w przypadku kawki, u której w czarnym upierzeniu wyodrębnia się tylko szarawa szyja. Poza małym rozmiarem, kawki jako jedyne posiadają jasne oko, które wyróżnia je już z bardzo daleka. Co ciekawe w przypadku tych ptaków, dosyć często można zaobserwować w miastach kawki z białymi piórami. Takie barwne aberracje powodują mutacje genetyczne. Jedną z częściej spotykanych jest tak zwane progresywne siwienie, wskutek którego z każdym rokiem kolejne czarne pióra stają się białe.

Aby w ptaku o całkowicie czarnym upierzeniu rozpoznać gawrona, wystarczy zaobserwować jego głowę. To jedyny gatunek, którego dziób jest jasny, a nozdrzy nie pokrywają ciemne pióra. Wyraźnie odróżnia się od kruka, którego dziób jest czarny i pokryty długimi piórami przynajmniej do połowy.

Jedyną sytuacją, gdzie podobieństwo gatunków może być problemem jest odróżnienie młodego gawrona od kruka. Wyglądają identycznie, oba mają czarne dzioby i opierzone nozdrza. Różnica w rozmiarze jest jednak znacząca i łatwo pozwala odróżnić te ptaki w naturze, gdzie wielkość i masywny dziób kruka są nie do pomylenia z mniejszym gawronem.

Czyli:

- Gawron: ma czarne upierzenie z nagim dziobem.
- Wrona siwa: dwukolorowe upierzenie – szary tułów i czarne skrzydła oraz głowa.
- Kruk: największy z krukowatych, czarny z masywnym dziobem i klinowatym ogonem.
- Kawka: najmniejsza, szaro-czarna, z jasnym karkiem i jasnoniebieskimi oczami.

Dzięki tym cechom rozpoznawczym, z odrobiną wprawy można łatwo odróżnić te ptaki od siebie.

7. Ciekawostki o ptakach krukowatych

- Kruki uważane są za symbol mądrości i tajemnicy w wielu kulturach. Ich umiejętności komunikacyjne i zdolność naśladowania dźwięków są zdumiewające – niektóre kruki potrafią nawet imitować ludzką mowę. Ponadto mogą żyć bardzo długo – w naturze nawet do 20 lat, a w niewoli rekordziści dożywają ponad 40 lat.
- Wrony siwe w miastach nauczyły się używać samochodów do rozgrywania orzechów – kładą je na jezdni i czekają, aż pojazd je rozbije.
- Kawki, dzięki swojej towarzyskiej naturze, często tworzą pary na całe życie. Są znane z wierności i lojalności wobec partnerów.

- Gawrony, które dawniej były uważane za szkodniki, obecnie są doceniane jako ptaki kontrolujące populację szkodników na polach uprawnych, takich jak chrząszcze i gąsienice.

Źródła:

1. BirdLife International. 2020: Species factsheet: *Corvus corax*.
2. Clayton N., Emery N., 2005: Corvid cognition. *Current Biology*, 15, 3, 80-81.
3. Demongin L. 2016: Identification guide to birds in the hand. Beauregard-Vendon.
4. Dyrektywa Ptasia Unii Europejskiej.
5. Emery, N.J., Clayton, N.S. 2004: The Mentality of Crows.
6. Goodwin, D. 1986: *Crows of the World*.
7. Heinrich, B. 1999: *Mind of the Raven: Investigations and Adventures with Wolf-Birds*.
8. Janiszewski, P. 2018: *Ptaki Europy*.
9. Marzluff, J.M., Angell, T. 2005: *In the Company of Crows and Ravens*.
10. Nature journal articles on corvid intelligence
11. Nowakowski, J. 2021: *Ekologia ptaków krukowatych*.
12. *Ornitologia w Polsce: przewodnik*
13. Pika S., Bugnyar T., 2011: The use of referential gestures in ravens (*Corvus corax*) in the wild. *Nature Communications* 2, 560.
14. Polish Birds Protection Society Reports.
15. Seed A., Emery N., Clayton N., 2009: Intelligence in Corvids and Apes: A Case of Convergent Evolution? *Ethology* 115, 5, 401-420. doi: 10.1111/j.1439-0310.2009.01644.x
16. Svensson L., Grant P.J., Mullaney K., Zetterström D., 2009: *Collins bird guide. British birds*.
17. Taylor A.H., 2014: Corvid cognition. *WIREs Cogn Sci*, 5, 361-372. doi: 10.1002/wcs.1286
18. *Ustawa o ochronie przyrody*.
19. Van Grouw H., 2013: What colour is that bird. *British birds*, 106, 17-29.
20. Wolsan, M. 2016: *Ornitologia miejska*.

dr hab. Monika Łukasiewicz-Mierzejewska, prof. SGGW

mgr inż. Wiktoria Kościów

mgr inż. Emilia Lisiecka

[Instytut Nauk o Zwierzętach SGGW](#)

Metryczka

Opublikował w BIP:	Dorota Sokół
Data opublikowania:	04.11.2024 16:53
Data ostatniej aktualizacji:	05.11.2024 14:53
Liczba wyświetleń:	4